

Slovenski dom

Štev. 249.

V Ljubljani, četrtek 3. novembra 1938.

Leto III

Razsodba Italije in Nemčije v sporu med Čehoslovaško in Madžarsko

Južno Slovaško dobe Madžari

Košice, Užhorod, Mukačevo, Nove Zanky, Lučenec pridejo pod Madžarsko - Železniška zveza med ČSR in Romunijo pretrgana

Dunaj, 3. novembra. o. Kako so napovedali, je nemško-italijansko razsodišče za spor med Čehoslovaško in Madžarsko končalo svoje delo že sredi. Razsodišče je v glavnem ugodilo zmernejšim zahtevam Madžarov, ki so dobili razen Bratislave in Nitre, vse kraje, katere so hoteli imeti od Čehoslovaške. V tem vidijo znamenje, da je na Dunaju prevladalo italijansko stališče pred nemškimi.

Razsodiščne konference so se udeležili z italijanske strani grof Ciano, poslanik Attolico ter minister grof Istrati, z nemške strani v. Ribbentrop, državni podtajnik Worman in načelnik v ministru Gaufr. z madžarske strani minister Kanya, minister Teleky in grof Czaki, a s čehoslovaške strani minister Chvalkovsky in državni podtajnik dr. Krno. Pač pa ni na konferenci sodeloval noben slovaški ali rusinski delegat.

Delo razsodišča je bilo končano ob 18. uri, ko so izdali naslednje uradno poročilo:

Po prošnji, ki sta jo poslali vlada madžarske kraljevine in vlada čehoslovaške republike nemški in italijanski vladi, da bi Nemčija in Italija razpravljali o vprašanju, sproženim med kraljevino Madžarsko in čehoslovaško vlado o ozemljih, ki jih dobi Madžarska, kakor po spremembah, ki so bile nato dne 30. oktobra 1938 izmenjane med interesiranimi vladami, sta se sestali danes na Dunaju nemški minister za zunanje zadeve Joachim v. Ribbentrop in italijanski minister za zunanje zadeve grof Galeazzo Ciano. Ko sta še enkrat izmenjala misli s kraljevskim madžarskim ministrom za zunanje zadeve Kanyem in z ministrom zunanjih zadev čehoslovaške republike dr. Chvalkovskim, sta sprejela sledečo razsodbo:

1. Kraji, ki naj jih Čehoslovaška odstopi Madžarski, so začrtani na priloženem zemljevidu. Točna določitev meje na kraju samem je prepuščena posebnim čehoslovaško-madžarskim komisijam. Izpraznitev ozemlja, ki ga odstopa Čehoslovaška, in zasedanje po Madžarski, se začne 5. novembra 1938 in se mora izvršiti do 10. novembra 1938. Poseben madžarsko-čehoslovaški odbor mora takoj določiti posamezna razdobja, po katerih bo poteklo zasedanje, kakor tudi ostale podrobnosti.

3. Čehoslovaška vlada se bo pobrigala za to, da bo ozemlje, ki ga odstopa, izpraznjeno v urejenem stanju.

4. Posebna vprašanja, ki nastajajo iz te odstopitve, zlasti pa vprašanje državljanstva, bo razpravljala madžarsko-čehoslovaški odbor.

5. Isto tako bo poseben madžarsko-čehoslovaški odbor predpisal natančnejše odredbe o varstvu oseb madžarske narodnosti, ki bodo ostale na čehoslovaškem ozemlju, kakor tudi v varstvu oseb nemadžarske narodnosti, ki živijo na odstopljenem ozemlju. Ta odbor se bo moral pobrigati za to, da bo madžarskemu življu v Bratislavi zagotovljen tak položaj, kakor ga uživajo ostale tamkajšnje narodnostne skupine.

6. Kolikor bi zaradi odstopitve tega ozemlja Madžarski nastale neugodne težkoče gospodarske, prometne in tehnične narave za ozemlje, ki ostane Čehoslovaški, bo madžarska vlada storila vse, kar je v njeni

moči, da bi odpravila neugodnosti in težkoče v soglasju s čehoslovaško vlado.

7. Kolikor bi se pokazale težkoče ali dvomi glede načina, kako naj se izvede razsodba, se bosta kr. madžarska vlada in čehoslovaška vlada o tem sporazumeli neposredno. Če pa bi se pri tem v kakem vprašanju ne mogli sporazumeti, bosta to vprašanje predložili v končno odločitev nemški in kraljevski italijanski vladi.

Sklenjeno na Dunaju 2. novembra 1938. Joachim v. Ribbentrop s. r., Galeazzo Ciano s. r.

Po tej razsodbi je Madžarska dobila več, kakor so pričakovali češki in slovaški krogi, toda

Važen govor predsednika čehoslovaške agrarne stranke Berana.

Obračun s krivci čehoslovaškega poraza

Praga, 3. nov. AA. (ČTK) Predsednik čehoslovaške republikanske agrarne stranke, Beran, je imel sredi govora pred vodstvom stranke. Omenjajoč notranji in zunanji položaj je Beran poudaril, da je sedaj potrebno, da Čehoslovaška izvede svojo narodno obnovo in da si zgradi narodnostno državo Čehov, Slovkov in Podkarpatskih Rusov. Omeniti je treba preštevne politične organizacije in ustanovitve enotno stranko nacionalne unije. Iz javnega in narodnostnega življenja se morajo odstraniti vsi tisti, ki so s svojim napačnim delom dušili narodnostno delo in zakrivali nedavni poraz.

V tem novem pokretu se morajo izkoristiti vsi napor posameznikov vseh razredov in nikdo ne sme imeti nikakih prednosti. Nikdar ne smemo pozabiti, koliko smo morali žrtvovati za to, ker smo se v zunanji politiki naslanjali samo na eno stranko, pri tem pa zapostavljali vrednote

Napovedi angleškega tiska:

Chamberlain obišče Hitlerja, maršal Göring in italijanski zunanji minister prideta v London

Angleška poslanska zbornica je odobrila sporazum z Italijo

London, 3. nov. »Daily Herald« piše, da bo nemški gospodarski diktator maršal Göring še pred koncem letošnjega leta obiskal Anglijo in imel v Londonu važne razgovore glede omejitve v oboroževanju. Ta obisk naj bi bil odgovor na letošnje potovanje angleškega zunanjega ministra lorda Halifaxa v Nemčijo. List poroča, da bo maršal Göring ob svojem obisku gost angleškega zunanjega ministra in bo prebival v njegovi vili v Kentu. Grofji, da ne bi med obiskom prišlo do kakih levičarskih demonstracij.

Diplomatski urednik »Star« piše, da se hoče Chamberlain zopet sestati s Hitlerjem. Urednik piše, da lahko potrdi vesti, da je angleški veleposlanik v Berlinu sir Neville Hen-

manj kakor so mislili Madžari, ki so prvotno zahtevali 14.000 kvadratnih kilometrov ozemlja s 1.350.000 prebivalci. Madžari bodo dobili 12.000 kvadratnih kilometrov s približno milijon dušami. Od tega je 600.000 Madžarov, 350.000 Slovkov in Rusinov ter 50.000 Nemcev. Madžarska bo po največjem izvajanju načela o samoodločevanju narodov imela vsega skupaj 600.000 Slovkov pod svojo oblastjo. Madžari so dobili slovaška mesta Novi Zanky, Lučenec, Košice, Užhorod in Mukačevo. Nitra in Bratislava pa ostaneta Slovaški, čeprav so ju Madžari tudi zahtevali zase.

Ostanek Karpatske Ukrajine, ki bo še pod Čehoslovaško, je zaradi te okrnitve nesposoben za kako samostojno gospodarsko in politično življenje.

narodnostnega gibanja, upoštevali pa zablode posameznih internacionalcev. Tudi delo za narodnostno obnovo države bo naletelo na naravne ovire, vendar pa ne smemo obupavati, in naj bodo razmere še težje, ampak se moramo potruditi, da se naši odnosi s sosedi posledje razvijajo v duhu lojalnosti. Zunanja čehoslovaška politika bo jasna, odkrita in pošena. Naslanjala se bo samo na javno mnenje celega naroda in izraz in dejanska slika tega javnega mnenja pa mora biti novi predsednik. Isti duh mora navdajati tudi delo bodoče vlade, ki se mora popolnoma zavdati svoje odgovornosti. V zunanji politiki moramo iti po poti, ki jo je začrtal Chvalkovsky.

Vodstvo stranke je soglasno odobrilo Beranov govor in ga pooblastilo, da naj nadaljuje pogajanja za zbiranje vseh narodnih sil, da bi se popravile napake preteklosti in obnovila država.

derson v Londonu pripravil že vse potrebno za ta sestanek. V Berlinu bo ponesel s seboj navodila za bližnji sestanek. Nadaljujejo naj se namreč stiki, ki so se začeli v Münchnu, dasi je bilo to določeno šele za čas po božičnih praznikih. Ko bodo končane vse priprave, bo Chamberlain sam prevzel odgovornost za nova pogajanja s Hitlerjem. Ta sestanek bi bil uvod za sestanek štirih velesil, in sicer Anglije, Francije, Nemčije in Italije. Na tem sestanku naj bi bil sprejet mirovni načrt, ki naj bi zagotovil Evropi mir za štiri leta. Chamberlain je prepričan, da take pogodbe ne bi bilo mogoče takoj doseči in zato želi opraviti to delo postopoma. Najprej se bo potrudil, da bi na to pristala Nemčija. Najprej bi se naj dogovorile velesile, da ne bodo uporabljale plinov v primeru vojne. Nato bi se obvezale velesile, da ne bodo bombardirale iz zraka civilnega prebivalstva v mestih. Nazadnje pa naj bi se omejilo izdelovanje bombnikov.

London, 3. nov. o. Angleška poslanska zbornica je nocoj s 345 glasovi proti 138 sprejela vladni predlog o odobritvi sporazuma med Anglijo in Italijo, ki je bil podpisan letos 16. aprila. Sporazum bo stopil v veljavo 16. novembra.

Zaradi končnega uveljavljanja sporazuma med Italijo in Anglijo bo italijanski zunanji minister grof Ciano v kratkem obiskal London in imel z angleškim zunanjim ministrom Halifaxom razgovore o nadaljnjem sodelovanju med Anglijo in Italijo. V Londonu bo odpotovalo tudi italijansko gospodarsko odposlanstvo pod vodstvom grofa Volpja. To odposlanstvo se bo z angleškimi gospodarstveniki pogajalo o večjih posojilih, ki jih bo Anglija dala Italiji.

Glede razdeljevanja kolonij in morebitnega vračanja čezmorskih posestev Nemčiji, izjavlja holandska vlada, da se ne bo udeležila nobenega sestanka, ki bi se bavil s takimi načrti, ker ni Holandija po svetovni vojni dobila niti pеди nekdanjega nemškega ozemlja v čezmorskih pokrajinah.

Italijansko gospodarsko odposlanstvo je dopotovalo v Romunijo in se bo posvetovalo z romunsko vlado ob boljši izmenjavi blaga med obema državama. Italija noče v romunski trgovini imeti manjšega deleža, kakor ga ima Nemčija.

V newyorških ulicah je zmedo še povečalo naključje, da je bil takoj ob začetku radijske oddaje pretrgan električni tok. To naključje so zbegnjeni ljudje pripisali nenadnemu letalskemu napadu.

Kako je mogel ves Newyork postati žrtev pretrgane radijske senzacionalnosti, je uganka. To uganko, ki nima primere v zgodovini, je moč razložiti edino s strahom, v katerem živi človeštvo zadnje čase, ko časopisje in radio ne poročata o drugem kakor o vojni nevarnosti. Za Ameriko samo, ki je željna senzacij vseh vrst, pa je ta strah dober nauk.

(Prinašamo obširnejše poročilo o tem dogodku, ki že tri dni polni stolpce ameriškega in evropskega časopisja, da izpopolnimo kratko poročilo, ki ga je v ponedeljek prinesel naš list kot prvi in edini v Ljubljani.)

Vesti 3. novembra

Vse evropsko časopisje se bavi z zadnjim govorom angleškega zunanjega ministra Chamberlaina in pravi, da je govor pokazal voljo Anglije za mirno ureditev vseh težkih vprašanj v Evropi. Grška prestolonasledniška dvojica je včeraj dobila hčerko.

Zveza čeških trgovcev zahteva, naj vlada tudi za trgovski stan izda enake omejitve glede števila Judov in trgovini, kakor so to storili odvetniki in zdravniki.

Novo uradno ime Podkarpatske Rusije bo Karpatska Ukrajina. Karpatska avtonomna vlada se je zato odločila, da bi tujina ne mislila, da prebivajo tam kaki Rusi, ker prebivajo v resnici samo Ukrajinci.

Jugoslovansko grafično razstavo so odprli v danekem mestu Edinburg. Na razstavi so dela kakih 300 jugoslovanskih umetnikov.

Mehika in Združene države so se sporazumeli za odškodnino, ki jo bo mehiška vlada morala plačati ameriškim petrolejskim družbam, katerim je zaplenila petrolejske vrelce.

Avstralska vlada bo prihodnje dni naročila 400 velikih bombnikov pri ameriških letalskih tovarnah.

Na včerajšnji seji angleške poslanske zbornice je konservativni zastopnik Lewis dejal, da je Nemčiji treba vrniti kolonije. Če pa to ne bi bilo mogoče, ji je treba dati kako drugo ozemlje drugje, ki bi bilo v gospodarskem oziru prav toliko vredno kakor kolonije.

Špansko nacionalistično letalstvo je letos v oktobru sestrelilo 61 republikanskih avijonov.

Bivši predsednik čehoslovaške republike dr. Beneš je izjavil časnikařem v Londonu, da je evropejske zadeve v domovini uredil tako, da mu bo omogočeno daljše bivanje v tujini. Po tej izjavi domnevajo, da se dr. Beneš eplah ne bo več vrnil na Čehoslovaško, ker ga tudi javnost ne bi ravno prijazno sprejela.

Zaradi požara v Marseillu je francosko notranje ministrstvo določilo preiskavo v marsejski občinski upravi, pri čemer je prišlo na dan, da je marsejsko mesto, ki šteje skoraj poldrug milijon prebivalcev, imelo vsega skupaj samo 400 prostovoljnih gasilcev brez vsake poklicne organizacije. Ti gasilci so imeli tri zastarele in dve novi motorni brizgalni in eno lestev na ročni pogon. Gasilci niso imeli nikdar nobene vaje. Zaradi teh odkritij vlada v Marseillu veliko razburjenje in bo moral socialistični župan in senator Tasso, ki je za vse odgovoren, odstopiti.

Volilna propaganda na Poljskem je v živem razmahu. Vladna skupina se zlasti bori proti abstinenčici, katero zagovarja predvsem levičarska opozicija.

Judovski zdravniki v Gdansknu ne bodo od 1. januarja 1939 dalje več mogli zdraviti.

54 milijonov frankov za gasilstvo določa proračun mesta Pariza za leto 1939.

Mednarodni odbor za begunce pri Zvezi narodov je poslal zahvalo naši državi, da je šla vsa leta po vojni tako na roko beguncem iz carske Rusije.

Šestletnico svoje službe je praznoval včeraj poljski zunanji minister Beck. Najvažnejši dogodki v njegovem ministruvanju so: Zveza med Poljsko in Nemčijo, ureditev razmerja z Litvo, francosko posojilo poljski industriji ter zasedba šlezkega Tesina, ki je bil do letos pod Čehoslovaško.

Velike manifestacije za trpeče arabske ljudstvo v Palestini so bile včeraj v sirske prestolnici v Beyrutu. Med manifestacijami so se epopadli Arabci in francoska policija, pri čemer je bilo 14 Arabcev ranjenih, 40 pa so jih prijel.

O sklicanju mednarodne konference za ohranitev mira, katere bi se poleg štirih evropskih velesil udeležili še Rusija in Združene države, je predsednik angleške vlade Chamberlain dejal, da se mu ne zdi potrebno in uместno.

Za obrambo pred napadi iz zraka ima Anglija zdaj pripravljenih en milijon prostovoljcev moškega in ženskega spola.

Novi francoski finančni minister Paul Reynaud velja za velikega finančnega strokovnjaka, je pa v politični javnosti nepriljubljen zaradi svojih ehotov z desnice na levo.

Dosedanji italijanski poslanik v Washingtonu Suvich bo zapustil svoje službeno mesto 12. novembra, ker je imenovan za predsednika upravnega sveta največje italijanske zavarovalnice »Assicurazioni Generali«, od koder so pometali Jude.

Poljsko-čehoslovaška razmejitvena komisija bo končala svoje delo 15. novembra. S tem bodo vsa sporna vprašanja med Poljsko in ČSR rešena.

Glavno mesto zasedenega ozemlja bo po Hitlerjevem ukazu Reichenberg, nekdanji Liperec. Pokrajinski vodja narodno socialistične stranke za sudetske kraje bo Konrad Henlein. Uradno ime zasedenih pokrajin bo Sudetenland.

Čehoslovaški minister dr. Chvalkovsky je v razgovoru z urednikom rimskega dnevnika »Giornale d'Italia«, Virginijem Gaydom, dejal, da si bo nova Čehoslovaška prizadevala za čim tesnejše sodelovanje z Italijo po jugoslovanskem vzorcu.

Romunski zunanji minister Petrescu Comnen je sprejel skupino Romunov iz karpatske Ukrajine, ki so ga prosili, naj Romunija z vsemi sredstvi prepreči, da bi tisti kraji v karpatski Ukrajini, koder prebivajo Romuni, pripadli kakoli tujim državam. Pod tujo državo mislijo ti Romuni Madžarsko.

Novoga predsednika ČSR bodo volili že prihodnje nedeljo, kakor pišejo nekateri praški listi.

Novo veliko zračno ladjo so začeli delati v Ameriki. Veljala bo kakor tri milijone dolarjev.

Pri splošni arabski stavki v Palestini je prišlo včeraj že do hudih spopadov.

900.000 hektolitrov vina so pridelali letos dalmatinski vinogradniki. Pridelalec je zares obilen in tudi po kakovosti odličen. Na splošno so vsi vinogradi bogato obrodili, le v krajih, kjer so bile vremenske neizdatke, je bilo nekoliko slabše. Pa še to so se vinogradniki poslužili ugodnosti, da so za sladkanje bolj kislega vina kupovali breztršarinski sladkor. Obilje vina pa je imelo takoj slah vpliv na cene. Pred nekaj meseci se je za liter plačevalo štiri do pet dinarjev, sedaj pa komaj dva in pol do tri dinarje. Pričakujejo pa, da se bodo cene takoj dvignile, čim se bo začel izvoz vina v tuje države.

Kako je Amerika postala žrtev senzacionalne radijske oddaje o nenadni vojni

Plinski napad Marsovcev na New York

Newyork, 3. novembra. o. Strašno razburjenje, ki se je izmislilo v divji strah, se je pred nekaj dnevi polotilo Newyorka in okolice, ker so tisoči in tisoči prebivalstva mislili, da je izbruhnila strašotna svetovna vojna, pri kateri sodelujejo neznani prebivalci z Marsa. Vzrok za razburjenje je bila radijska oddaja dramatičnega Wellsovega romana »Vojna med svetovi«. Newyorške radijske postaje družbe CBS so to točko oddajale tako dramatično in stvarno, da so vsi poslušalci menili, da gre pri tem za poročila o resničnih strašotnih dogodkih, ki so zajeli Združene države.

Vsebinsko Wellsovega romana tvori v glavnem nenadni prihod tujnih pošast z Marsa na zemljo. Te pošasti so pripeljejo na letišnih strojih, podobnih izpodnebnikom. Marsovcema letala napadejo Walesko pokrajino v Angliji. Ameriški prireditelj so pa zaradi večje resničnosti prestavili napad v newyorško okolico. Vsa stvar je potekala takole:

Oddaja se je začela z vremenskim poročilom, ki ga je pa napovedovalec nenadno pretrgal in sporočil, da je znan ameriški zvezdoslovec pravkar zapazil neobičajne eksplozije na premičnici Marsa. Potem je postajal nekaj časa oddajala plesn godbo. Čez nekaj časa je godba prenehala in od tega trenutka niso poslušalci slišali več drugega, kakor razburjena poročila, večše stopnjevana, ki so opisovala, da se bližajo zemlji Marsovcji. Nato so prišle vesti o bombardiranju newyorške okolice, nato opozorila prebivalstvu, ki so bila dana v taki obliki, kakor da prihajajo iz notranjega ministrstva.

Te radijske vesti so imele strašoten učinek. Po newyorških cestah se je razvila zmeda, kakršne ne pomnijo. Cele mestne predele so prestrašeni prebivalci spraznili in bežali po ulicah. Glave so si zavijali v mokre cunje, da bi se obvarovali pred strupenimi plini, s katerimi so po radijskih poročilih Marsovcji napadli Ameriko. Tisoči in tisoči ljudi so begali brez cilja ter širili še huje vesti, kakor pa jih je dajal radio.

Policijske oblasti so takoj po začetku radijske oddaje začele dobivati telefonska vprašanja z vseh strani. Policija je mislila, da gre za šalo.

Toda spraševanje je naraslo, policijske stražnice in urade so začeli oblegati razburjeni ljudje, ki so zahtevali varstva in pomoči. Nazadnje so bile policijske oblasti same prepričane, da je poročilo o nenadnem napadu iz zraka prišlo iz predsedstva vlade v Washingtonu. Policija je v naglici začela dajati zbegane ukrepe za varstvo prebivalstva in za vzdrževanje reda.

Radio pa je ves ta čas nemoteno dajal poročila, ki so opisovala, kaj se dogaja ob tem napadu po Newyorku in drugih ameriških mestih: Porušena mesta, desetletišče žrtev, požari vsepovsod.

Na neko policijsko stražnico v Newyorku je pridrvel zbegan mož, ki je prisegel, da je videl s svoje strehe, kako gori onstran reke Hudsona mesto Jersey City.

Druga priča te zmede in strahu v Newyorku pripoveduje takole: »Vrnil sem se domov ob 21. Komaj sem prišel v stanovanje, me je poklical po telefonu moj prestrašeni nečak, ki mi je dejal, da bo Newyork zdaj pa zdaj doživel bombardiranje iz zraka in da je vlada dala povelje, naj se prebivalci takoj umaknejo iz hiš. Planil sem k radiu ter res ujel naravnost blazne vesti, ki so se stopnjevale tisto, kar je povedal nečak. Pograbil sem nekaj obleke in dragocenosti ter tekkel na cesto, koder je begalo že na tisoče zmešanih ljudi. Vsi skupaj smo drveli proti Broadwayu, kjer so nas prestregli policijski avtomobili. Policija nam je začela dopovedovati, da smo vsi skupaj postali žrtev reklamne šale.«

Tretja priča teh dogodkov, avtomobilist, ki je poslušal radio v svojem vozu pred nekim kinematografom, je nenadno slišal radijsko vest, da so v New Jersey mobilizirali narodno gardo za pomoč proti napadu iz zraka. Planil je iz avtomobila v kino ter zavpil gledalcem: »Napadeni smo! Zdaj pa zdaj nas začno bombardirati!« V dveh minutah je bil kino prazen.

Silen karambol na železniškem križišču na Tyrševi cesti — Brez človeških žrtev

Ljubljana, 3. novembra.

Davi ob 7.30, ko prihaja redni potniški vlak št. 919 z gorenjskega kolodvora na glavni, se je primeril silen karambol na železniškem križišču na Tyrševi cesti. Tako strašne prometne nesreče na tem kraju, ki ima tudi izreden cestni promet, kronika že kmalu ni znanomovala. Kljub velikemu prometu se doslej še niso v dolgih letih primerile take nesreče, kakršna je bila današnja.

Asfaltno podjetje Anton Res iz Zagreba ima na Vilharjevi cesti svoje skladišče, kamor zapeljejo tudi veliki kotel za kuhanje asfalta, ki je pritrjen na močno vozno ogrodje, ki ima močna gumijasta kolesa in ki ga prevažajo iz kraja v kraj s konjsko vprego. Tvrda Res sedaj navadno popravlja stare asfaltne hodnike. Ponoči so nakuhali poln kotel novega asfalta, ki so ga potrebovali za Vidovdanske ceste. V enem kotlu se nakuhalo toliko asfalta, da lahko z njim pokrijejo kakih 57 kvadrat. metrov. Namesto, da bi s kotlom davi krenili iz skladišča po Vilharjevi cesti v smeri proti Smarinski in potem naprej na Vidovdanske ceste, so smer vožnje spremenili tako, da so obrnili voz proti Tyrševi cesti in naprej. Smer so spremenili zaradi velikega tramvajskega prometa, ko sta na Smarinski cesti zgrajeni kar dve progi in zaradi živahnega vozovnega in osebnega prometa.

Gorenjec zadel ob kotel

Voznik Anton Repše je pri konjih vodil vožnjo in počasi vozil po Tyrševi cesti. Na kotlu, nalašč za to narejenem stojšču, se je nahajal zavirač in kurjač Miha Purner. Voznik je brez strahu in skrbi vozil čez križišče. Bil je zaradi silne megle, ki je bila danes taka kot v Londonu, tudi previden in je vozil počasi, kajti tak kolos ni mogoče naglo prevažati. Parni je že prvi tir, gledajoč od javnih skladišč proti mestu. Začel je blizg lokomotive. Naglo je pognal. Sprednji trup lokomotive gorenjskega vlaka pa je z vso silo zadel ob kotlov zadnji konec.

V veliki nevarnosti sta bila voznik in kurjač. Le duhaprisotnosti se imata oba zahvaliti, da ju ni vlak povozil. Konji so bili rešeni. Rešen je bil voznik. Kurjač Purner pa je napravil velik odskok s stojšču na kotlu.

Lokomotiva je prevrnila kotel in vse vlekla kakih 20, odnosno 30 metrov naprej v smeri proti glavnemu kolodvoru. Ogrodje kotla je bilo najprej vrženo v stran na prvi tir, nato pa je lokomotiva vlekla ogrodje voza še kakih 10 metrov naprej. Vse je bilo zdrobljeno.

Kdo je zakrivil karambol?

Na kraj nesreče je prišla pozneje železniško policijska komisija, da je ugotovila vzrok karambola. Prav ta nesreča nam zgovorno kaže, da nosi mnogo krivde sistem sam, kajti kljub naporni službi nikakor nečesto odločilni faktorji uvideti in odločiti, da bi se železniško osebje zvišalo. Nasprotno. Povod prav pri osebju uvajajo varčevanje. Železničarje zaposlujejo prekomerno, da dostikrat mnogi nimajo niti pravega in poštenega oddiha.

Na železniškem križišču so bili davi zaposleni 3 železničarji, ki imajo vsi prekomerno mnogo dela in si ne morejo privoščiti niti nekaj minut oddiha. Dunajska čuvajnica je res preskrbljena z vsemi predpisanimi signali. Od dunajske čuvajnice po gorenjski progi se nahaja pred gorenjskim kolodvorom druga čuvajnica. Predpisano je, da mora pri vlakih, ki vozijo z Gorenjske na glavni kolodvor, slediti najprej vlakovni signal, nato pa mora takoj oddati posebni signal gorenjske čuvajnice dunajski, da začne spuščati zatvornice.

V koliko je bil pri vlakih št. 919 opuščen zadnji signal, ko pač dognala železniško-policijska komisija, ki bo najprej zaslišala osebje obeh čuvajnic. Ubogi čuvaji so bili vsi zbegani. Nadlegovani so bili od raznih ljudi in skoraj bombardirani, da so se morali na vse strani opravičevati in so kratko izjavljali: »Ne moremo nič povedati. Bo že preiskava pokazala, kdo je nesrečo zakrivil.« Osebje dunajske čuvajnice zatrjuje, da ni čulo drugega signala za prihod gorenjskega vlaka na glavni kolodvor. Gorenjska čuvajnica pa trdi, da je bil signal oddan.

Podvoz ali nadvoz res potrebna

Prav ta prometna nesreča na omenjenem križišču sili vsakogar, ki kaj logično misli in proučava železniškoprometne nevarnosti, da je nujna in skrajna potreba, da se vendarle to vprašanje preureditve prometa na tako važnih in prometno živahnih točkah naposled reši in

se preuredi promet. Prav na tem kraju je nujen ali podvoz ali nadvoz, da bi se odstranile vse ovire cestnega prometa.

Ogromna množica gledalcev in škoda

Jasno je, da se je na kraju nesreče začela zbirati velikanska množica gledalcev in radovednežev. Očividci so se kar zgrozili, ko so zapazili, kako je med velikim trusom in hrustem lokomotiva zadel ob kotel. Nekatere ženske so zaihte. Vse se je zgodilo v nekaj sekundah. Zanimivo je dalje, da lokomotiva na prednjem delu ni močno poškodovana. V teku dopoldneva so se radovedni ljubljanci v gostih skupinah zbirali na križišču in so vsestransko premostrili vzroke karambola. Mnogi so pomilovali uboge čuvaje. Nekateri pa so se držali okorelih predpisov in bodo pač poklicali čuvaje na odgovornost.

Koliko znaša povzročena škoda, za enkrat danes dopoldne ni bilo dognano. Bo pač znašala kakih 200 do 300.000 din.

Lastnik konjev je posestnik Kobel, stanujoč v Mostah. Tudi on je bil zraven in je k sreči tudi utekel pred nevarnostjo.

Kmalu po 9 so pripeljali na kraj nesreče rezervne žerjave, s katerimi so dvignili razbito kotlovo ogrodje in voz ter ga spravili v stran.

Redni promet na progi ni bil dolgo časa oviran, kajti vse železje so takoj spravili med drugi in tretji tir, po katerem se premikajo navadno stroji tovornih voz, ki zbirajo vozove. Vlaki so na tem mestu le počasneje vozili.

Pekovskemu mojstru ukradel 40 vreč moke

Maribor, 2. novembra.

Pred malim senatom mariborskega okrožnega sodišča so se danes zagovarjali trije obtoženci, katere je obtožnica dolžila, da so v večjem časovnem razdobju pekovskega mojstra Ivana Veršnika v Guštanju okradli ter ga prikrajšali za okoli 40 vreč moke.

Kakor smo v našem listu poročali, je Jožef Horvat meseca decembra l. 1934. stopil kot vajenec v službo pri pekovskemu mojstru Ivanu Veršniku, za katerega je tudi raznašal pecivo raznim strankam. Tako je vozil kruh tudi trgovcu Francu Jurčiču v Frani vasi. Nekoč, bilo je že l. 1936., je Jurčič pekovskega vajenca pričel nagovarjati, naj se vendar malo pobriga tudi zase in naj si pomaga na ta način, da bo svojega mojstra malo oškodoval. Horvat se je na večkratna prigovarjanja vdal in tako sta se dogovorila, da bo Horvat Jurčiču dobavljal pri mojstru Veršniku ukradeno moko, za kar bo Horvat dobival po 2 din za kilogram moke. Horvat je res začel svojemu mojstru krasti moko iz skladišča, v katerega je prišel z vitrihom. Nekaj časa je Horvat Jurčiču sam dovažal moko, pozneje pa je za posel pridobil Jožeta Krivograda, ki je januarja 1937 stopil kot hlapec v službo pri Smidhoferju. Horvat je v nočnih urah ukradeno moko spravil na Smidhoferjevo dvorišče, odkoder jo je Krivograd spravil k Jurčiču. Krivograd je Jurčiču ukradeno moko dostavljal najmanj tedensko enkrat in je za vsako vožnjo dobil po 200 din. Jurčičanova žena pa je Krivogradu za eno vožnjo plačala 100 dinarjev. Jurčič je svojo ženo o poslih, ki jih ima preko Krivograda s Horvatom, obvestil in poučil. Koliko moke je Horvat ukradel svojemu mojstru, je sedaj težko ugotoviti. Veršnik trdi, da mu je zmanjkalo najmanj 200 vreč moke. Obtoženi Horvat pa pravi, da je odnesel kvečjemu kakih 42 vreč. Trgovec sam ne more obrazložiti, zakaj postavlja trditve, da mu je bilo ukradenih okoli 200 vreč. Če bi bilo to res, bi bil oškodovan za okroglo 60 jurjev.

Pri današnji razpravi so bili obsojeni: Jožef Horvat na 8 mesecev strogega zapora in povračilo škode v znesku 6375 din, Jurčič na 1 mesec zapora in 900 din, poleg tega oba še na solidarno plačanje 900 din. Jurčičanova je bila obsojena na 15 dni in 300 din pogojno na 2 leti, proti Krivogradu pa je bilo postopanje izloženo, ker je po-begnil čez mejo.

Dopolnilo

V poročilu o samomoru Helene Kocijančič, ki je v nedeljo skočila pod vlak, se nam je vrnila neljuba pomota. V prvem poročilu, ki smo ga dobili, se je navajalo kot vzrok samomora žalostne družinske razmere. V reënici pa je nesrečna Helena Kocijančič naredila svoj korak v popolni duševni zmedenosti in je bila tudi cerkveno pokopana.

† Ing. Ciril Žnidaršič

Prejeli smo žalostno vest, da je včeraj, 2. t. m., nenadoma preminul g. ing. Ciril Žnidaršič, redni univerzitetni profesor na tehniški fakulteti univerze v Ljubljani. Vest o njegovi smrti je holo-no odjeknila med njegovimi kolegi in slušatelji, pa tudi v krogih hidrotehnikov, s katerimi ga je družilo tesno in prijateljsko sodelovanje. S pokojnim profesorjem Žnidaršičem je izgubila naša uni-verza odličnega znanstvenika, kateremu je bila po-verjena stolica za vodne zgradbe na tehniški fa-kulteti in kjer je vzgojil naš mlajši hidrotehnični naraščaj.

Rodil se je v Ilirski Bistrici 3. avgusta 1882 kot sin gimnazijskega profesorja. Po končanih srednješolskih študijah se je posvetil tehničnemu študiju ter diplomiral l. 1906 z odliko na gradbenem oddelku visoke tehnične šole v Gradcu. Po kratkem službovanju pri Kranjskem dež. odboru je nastopil 1909. leta službo pri melioracijskem uradu za Dalmacijo. L. 1925 pa ga je kot šefa oblasnega hidrotehničnega oddelka v Splitu po-vabil profesorski zbor tehniške fakultete za iz-rednega profesorja stolice za vodne zgradbe ter mu s tem poveril znanstveno organizacijo dela na tej stolici. Poleg intenzivnega znanstvenega udeje-stvovanja je njegovo ime javnosti dobro znano tudi po prizadevanju za ustvaritev hidrotehničnega la-boratorija v Ljubljani. Smrt nam ga je iztrgala sredi dela, ko je pripravljaj izdajo knjige »Izrada vodnih sil«.

Z njim lega v grob človek blagega in kre-menitega značaja, ki ga bo profesorski zbor, slušate-lji in njegovi bližnji ohranili v najlepšem in traj-nem spominu.

Ekspres povozil do smrti železničarja Makovca

Ljubljana, 3. novembra.

Železniški delavci ljubljanske progovne sek-cije pod vodstvom desetarja Ivana Makovca so bili davi zaposleni s popraviljem glavne proge Ljubljana tja do Brezovice. Progo so popravljali davi v bližini banovinske avtozemlje na Viču. Ob 8.37 je z ljubljanskega glavnega kolodvora odpeljal ekspresni vlak v smeri proti Rakeku, odnosno Trstu. Vlakovodja je dal predpisani si-gnal, da se delavci umaknejo s proge. Vsi so se umaknili v primerno razdaljo.

Le desetar Makovec je bil nekoliko neprevi-den in neroden, da se je premalo umaknil s tira. Železno stopnišče ga je zgrabilo. Pri tem je Makovec dobil udarec na desno stran sene, tako da mu je bila prebita lobanja, odrgalo pa mu je na desni rami tudi sukno in je dobil tudi nalomljeno desno ključnico. L. Makovec je nato vrglo v stran. Občezal je na mestu popolnoma nezavesten. Ob 9 je bila hitro obveščena o nesreči reševalna postaja. Ta je Makovca, ki je kazal še znake življenja, z avtom naglo prepeljala v sploš-no bolnišnico.

Med prenosom na kirurški oddelek je Ivan Makovec, katerega drugi osebni podatki še niso znani, podlegel smrtonosnim poškodbam. Tru-po so prenesli v mrtvaško vežo bolnišnice.

K zverinskemu umoru v Čretu pri Celju

Celje, 3. novembra.

Včeraj dopoldne ob 11 je bila v mrtvašnici pokopalnega telesa. Zdravnik g. dr. Bregant je s komisijo z g. s. o. s. Delfičem in g. Burgerjem ugotovil, da je bila deklica zadavljena s puloverjevo vrvico, katero je morilec najprej odvozdjal in nato zadrgnil z enojnim vozom. Sodni izvedenec je izrekel mnenje, da je nastopila smrt umorjenke nekako 10 minut pred časom, ko je prišla v torek ob tričetrt na 12 komisija na kraj umora in pre-gledala umorjenko, torej je ženska umrla približ-no ob tričetrt na 1 ponoči. Če so pričevanja žensk v Gaberju, zlasti gospe, katero smo včeraj ome-nili, resnične, da so slišali klicanje na pomoč okoli 8 zvečer, bi žrtve, ki jo je zadavil morilec, umirala in se borila s smrtjo okrog pet ur.

Na teharsko pokopališče, kjer je ležala žrtve do obdukcije, je prihajalo mnogo ljudi, ki so prišli, da bi morebiti spoznali nesrečnico. Priha-jali so zlasti na praznik, ko so prišli na pokopa-lišče ljudje in si ogledovali žensko, katere pa nihče ni prepoznal.

Po Celju se širijo, kakor smo poročali, vesti, da je nesrečnica doma iz Polzele, stanovala pa je baje nekje v Hudinji, kar pa še ni dognano. Štórski orožniki so že v torek začeli z najobšir-nejšo preiskavo in zasledovanje. Po vestnem po-vpraševanju so dognali, da je bila nesrečnica v ponedeljek okoli 7 zvečer v gostilni »Amerika« v Gaberju. Natakara je izpovedala, da se je oglašila v družbi nje neznanega moškega v go-stilni, kjer sta najprej zahtevala večerjo, nato jo odklonila, prosila za harmoniko, kar so jim hoteli

Ogenj uničil gospodarsko poslopje

Sv. Ana v Slov. gor., 2. nov.

Na Drvnji pri Sv. Benediktu v Slovenskih gorah je v soboto 29. oktobra t. l. zjutraj ob 1 prišlo nenadoma goreti viničarsko gospodarsko poslopje in stiskalnica, last posestnice Rožkar Ogenj je uničil vse poslopje do tal. K sreči v vi-ničarji ni bilo stanujočega viničarja. V stiskalnici je zgorelo tudi nekaj sodov. Ogenj je bil podtak-njen. Škoda znaša okrog 8000 din, ter je delno kri-ta z zavarovalnico.

Obsojena detomorilka

Maribor, 2. novembra.

Pred sodnikom poedincem mariborskega okrožnega sodišča se je danes zagovarjala 22letna služkinja Katarina Kokot iz Stanovčaka, ker je usmrtila svojega nezakonskega otroka. Obtoženka je rodila 21. maja t. l. pri svoji bivši delodajalki Angeli Ritonji v Stanovčaku nezakonskega otroka moškega spola. Tri dni ga je hranila s kravjim mlekom iz steklenice. Ko pa mu je kritičnega dne otrokovega življenja zopet dala piti, mu je vli-la v usta preveč mleka, tako da otrok ni mogel več požirati in je mleko izvrgl. Tedaj je vzela še neko čunjo in z njo otroka čez usta in nos to-liko časa tiščala, dokler ni opazila, da je otrok nehaj dihati. Obtoženka je dejanje priznala, zagovarja pa se, da je zločin storila iz lastne pobude in iz obupa, ker ne ve, kdo je otrokov oče in ker ni vedela kam bi šla z otrokom in kako bi se pre-zivila. Toliko ne zasluži, da bi otroka mogla dati v rejo. Obdukcija je ugotovila, da je bil otrok krepke telesne konstitucije in dobro razvit. Ob-sojena je bila na 4 mesece strogega zapora, po-gojno na tri leta.

Na uho celjske policije je prišla novica, da je bila v torek zvečer zopet napadena neka žen-ska, katero je napadalec že prijel za vrat in dušil, pa mu je še srečno ušla. Policija je seveda takoj začela s poizvedovanjem, pa je ugotovila, da so vse te vesti izmišljene. Fantje iz Bukovčaka in Čreta ter Gaberja so se celo že zmenili, da bo-de več večerov stražili pot.

Razumljivo je, da je ta umor zelo razburil vso celjsko okolico, saj še ni dolgo tega, ko se je ravno na nasprotnem delu Celja v Medlogu pred kratkim zgodil grozen umor, pred dnevi pa je nekega posestnika neznanec napadel s kolom iz zasede, ko se je v noči vračal po cesti skozi gozd iz Zagrada. Oblasti bodo morale povzeti proti takim najstrožje postopke in jih najstrožje kazno-vati, da bo enkrat mir in mirni tudi ljudje, ki že res niso več varni, da bi šli po samotni poti sami

Warren Duff — Robert Buckner:

SADOVI ZEMLJE

Roman s slikami

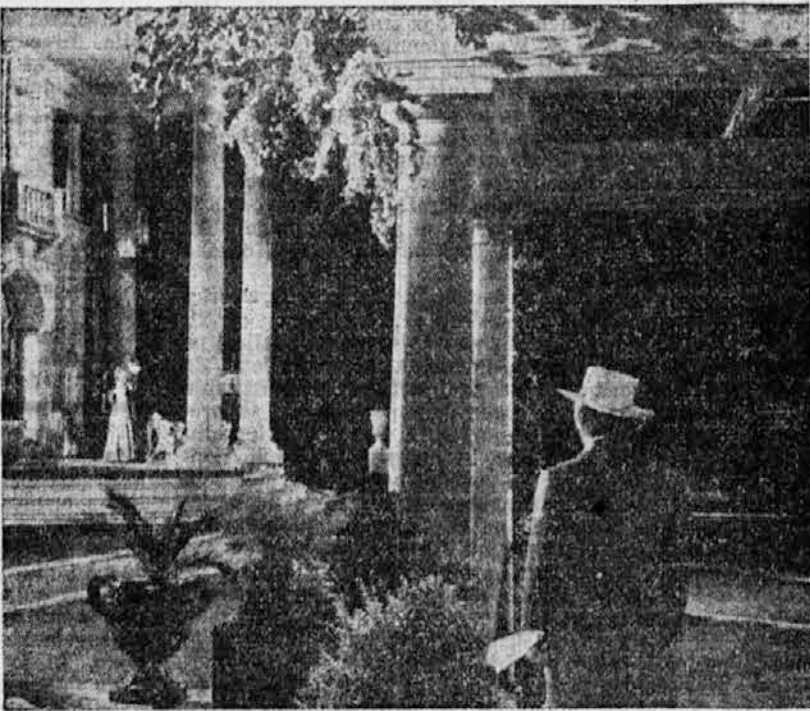
>Tak ne boj se! Saj bo brž prišel!
Bilo mu je težko, da se je začela žalostiti prav zdaj, ko sta se morala poslo-viti. Začel jo je božati:
>Nič ne maraj! Saj se bova kmalu spet videla. Jutri...
Dekle pa je dejalo:
>Kmetje so bili danes strašno divji.
>Vem. Srečal sem jih nekaj,« ji je potrdil inženir.
>Ali so se kaj pogovarjali?
>Ne! Vsaj na glas ne!
Dekle je govorilo vedno bolj ne-mirno:

>Menili so se, da bodo pregnali vse kopače iz rudnika. Bojim se zate, Jared!
Prvič ga je v tej bojazni poklicala s krstnim imenom. Strah jo je vse bolj zajemal, čim bliže je bilo slovo. Zdaj, ko bo Jared moral sam po dolini Sacra-mento do Tenspota in potem do rudnika, so ji vse strašne podrobnosti tega dne vedno jasneje stopale pred oči. Bala se je, da se mu ne bi kaj zgodilo. Tod je bilo vendar toliko hudobnih in jeznih ljudi!
Zdaj se je zavedala vsega tistega, kar ji do zdaj ni utegnilo priti na um. Zdelo se ji je, da ga ne more in ne sme pu-stiti od sebe, da ga bo pridržala tu in ga branila s svojim telesom, če bo treba. Stisnila se je k njemu.
Whitney se je nasmehnil, ko je videl

dekletov strah:

>Da, toda nadme bodo morali priti s puškami!
Prišel je dekle z obema rokama za rame in se mu zagledal v oči:
>Nič se ne bojim! Mi ne iščemo spo-ra in prepira z nikomer, toda bežali pa tudi ne bomo pred njimi!
Dekle je tožilo:
>Tako lepo sva zadnjič delala na vrtu! Zakaj ni to moglo trajati za vedno? Bo-jim se, da ne bo nič dobrega...
Govorila je mehko in bolestno. Na-slonila mu je glavo na prsi.
Čez trenutek se je stresla. Zazdela se ji je, da je slišala korake, nekdo je mo-ral prihajati po poti proti hiši. Stresla se je in stopila za korak od inženirja. Pogledala je tja, odkoder je slišala sto-pinje, potem se je ozrla v Whitneyja in ga vprašala:
>Kdo neki je?
Inženir se je ozrl in iskal z očmi, pa ni mogel zagledati nikogar. — Prišel je spet dekle za obe roki in jo vprašal:
>Ali mi obljubiš, da boš ostala mir-na?
Dekle je pokimalo z glavo. Molčala je nekaj časa, potem je vprašala Whit-neya:
>Ali boš kmalu spet prišel?
Obljubil ji je, toda samo tako obljuba ji ni zadostovala. Prosila ga je:

>Pa pridi podnevi, kadar bo oče do-ma. Rada bi, da bi se vidva med sabo spoznala in razumela. Nič se ne boj, saj je oče tako dober človek.«

Ferris je v mesečini pred hišo videl dvojce mladih ljudi, ki sta stala tesno drug ob drugem...

(Foto Warner Bros)

Od tu in tam

Svečan sprejem pripravljajo predstavniki vlade dr. Stojadinoviču v Sabcu. Prihodnji torek bodo tam spustili v pogon novo veliko tovarno v prisotnosti predsednika vlade, ki bo pognal prvi stroj. Gradnja tovarne je v izdatni meri podprla vlada, s čimer se je začela uspešna industrializacija tudi v Mačvi, kjer so si do sedaj ljudje služili kruh zgolj s delom na polju. Vse priprave za veličasten sprejem dr. Stojadinoviča vodi posebni odbor, ki bo za številne udeležence iz bolj oddaljenih krajev pripravil tudi več posebnih vlakov.

Tri kandidate, ki bodo kandidirali na listi Ljotičevega Zbora v okrajih Metković, Nevešnje in Dubrovnik, so potrdila pristojna sodišča. Te kandidature kažejo, da se Ljotičevci vestno pripravljajo na volitve, ter hočejo biti pripravljeni za primer, da bo Ljotič vendarle postavil svojo listo za decembrske volitve. Pojavili so se že glasovi, da Ljotič ne bo postavil liste, pač pa bo pozval svoje pristaje, naj oddajo glasove za opozicijske kandidate. Končnovenjavjen sklep, če bo Zbor nastopil ali ne, pa še ni bil objavljen.

Pravo preseljevanje narodov se odigrava te dni v Belgradu. Nastopil je namreč mesec november, v katerem se morajo stanovanjski najemniki seliti iz starih v nova stanovanja. Belgrad nosi v tem pogledu prav gotovo rekord v Jugoslaviji. Lani je moralo v takem času zapustiti svoja stanovanja okrog 10.000 ljudi, letos pa že kar 15.000. Belgrajski hišni lastniki imajo tudi to posebno navado, da odpovedujejo stanovanja takoj preko sodišča.

40.000 dinarjev so iztisnile tri ciganke od stare upokojenke Jelene Krečković iz Vrca v Vojvodini, nakar je opelharjena žena poskušala izvršiti samomor. Praznoverna Krečkovićeva je imela precej prihranjenega denarja. Ta novica je prišla tudi na uho trem cigankam, ki so začele ženski prerokovati na karte in ji obetale iz njih vse, kar si je starka zaželela. Sprva ciganke niso zahtevale nobene nagrade, dokler niso izšle iz nje nekega pisma, v katerem je stanka napisala, da ne bo prej mirovala, dokler ne pade glava nekega dr. Jaga, ki je bival v istem mestu. S tem pismom so ciganke izsiljevale denar. Tako je šlo naprej, dokler Krečkovićeva ni izdala zadnjih prihrankov v višini 40.000 dinarjev. Ko je spoznala, da iz zagate ne more več, je izpila strup. Našli so jo še pravočasno in jo rešili, orožniki pa so prijeli vse tri goljufive ciganke.

Nevarnega razbojnika cigana Milana Gjorjeviča so prijeli v Aleksandrovcu v Srbiji. Cigan je bil pred letom obsojen na petnajst let robije, ker je imel na vesti dolgo vrsto težkih zločinov. Kot prebrisani zvičajec pa je znal preslepiti orožnike, ki so ga peljali v ječo, in pobegniti. Takoj je začel spet ropati in ubijati. Pojavljaj se je povsod, seveda pod drugimi imeni, in prišel tudi dostikrat v stik z oblastmi. Pa ga nihče ni prepoznal. Končno se je nekemu le zdel sumljiv, da ga je dal prijati. Pa tudi takrat je pobegnil. Šele nedavno so ga prijeli v Aleksandrovcu v družbi neke ciganke in dveh otrok, ki nista bila cigankom prav nič podobna. Cigan ju je nekje ukradel in ju porabil za to, da sta mu beračila.

Uporabo domačih pogonskih sredstev za gonilne in stabilne motorje so začeli propagirati tudi v naši državi. Nedavno je bilo na dajlih progah v Srbiji in v Sremu nekaj takih poskusov, ki so se vsi dobro obnesli. Zato bo naša država ponovno začela širiti smisel za uporabo domačih pogonskih sredstev po zgledu drugih držav, ki so v tem pogledu že mnogo pred nami. Francija, Italija, Švica in severne države, so dale razne olajšave za tista vozila, ki uporabljajo domača pogonska sredstva. V prvi vrsti prihaja v poštev lesni plin. Posebna pamena je ta novost za tiste države, ki morajo za nakup bencina in pretroleja izvažati precej valut.

Dve rodinici, ki sta se preganjali medsebojno iz krivne osvete, sta se pomirili v vasi Jelenska pri Danilovgradu v Črni gori. Med rodinama Brajčević in Praščević je prišlo do osvete zaradi tega, ker je mlajši Brajčević imel za dekle Milico Praščević, dokler ni dekle zasnovalo. Milica je nato pri oblasteh izjavila, da je otrokov oče Vojislav Brajčević. Užaljeni Brajčević so sklenili maščevanje. Brat Vojislavov, Ljuba, je pobegnil v gozd in prežal na Praščeviče. Nekega dne je streljal na Miličino hčuro brata Milana in ga obstrlel. Potem pa ni miroval, temveč je ubil še 70 let starega ljiho Praščeviča. Ugledni vaščani so začeli delati na to, da bi se obe družini pomirili. Sprva je bilo težko, nazadnje pa je le šlo. Po starem obredu je morala družina, ki je bila dolžna kri, pred hišo nasprotno družino in kleče prositi, naj nasprotniki sprejme kumstvo na otroka iz njihove družine. Tako sta se tudi družini Brajčević in Praščević pomirili in si objubili, da bodo šli drug k drugemu za krstne botre otrokom. Nato so napisali protokol in poslali oblastem prošnjo, naj se pomilostiti tisti člani obeh družin, ki so izvršili kak zločin. Pri dejanju, s katerim se potrdi pomiritev sprih družin, je prisotna vsa vasa.

Nekje vrste živinska malarija je brzkone tajinstvena bolezen, ki se je pojavljala pred dvema tednoma pri 18 uslužbenih mikrobiološkega zavoda na živilnoizdatniški fakulteti zagrebške univerze. Raziskavanje te tajinstvene bolezni vodi vsenčulski profesor dr. Thaler. Nekateri bolniki so že okrevali, pa so dobili ponovno vročine napade, da celo v tretje. Po preiskavi krvi so se pokazali znaki, da utegne biti bolezen neke vrste živinska malarija.

Na zborovanju delničarjev Privilegirane izvoznike družbe ali Prizada je bilo sklenjeno, da se delniška glavnica družbe poviša od 40 na 50 milijonov dinarjev. Sklep seveda ni mogel naleteti na opozicijo, ker ima država suma 95% vseh delnic. Na zborovanju so delničarji iz Vojvodine zahtevali, da Prizad še vnaprej vzdržuje visoke cene poljedelskim pridelkom, zlasti pa pšenici in da ceno določi že v začetku kupijske dobe. Delegati iz prečanskih krajev, zlasti od tam, kjer uvažajo pšenico, pa so zahtevali, da Prizad preneha dvigati cene in pri tem uporabljati denar, ki ga daje družbi na razpolago država.

Zaradi malenkostnega prepira je ubil svojega tovariša Jožka Ledra delavec Zivan Kirivoj iz okolice Zemuna. Oba sta bila še mlada in zaposlena pri istem podjetju. Nesrečnega dne pa je delovodja odredil Ledru težje delo kakor Kirivoj, čeprav sta dobivala oba isto mezdo. Ko sta se Leder in Kirivoj zvečer vrata proti domu, sta se zaradi tega sporekla, pa je Leder v jezi nekajkrat mahnil po tovarišu. Kirivoja je to tako uježilo, da je Ledru vzel palico, nato pa potegnil še nož in ga mu zasadil naravnost v srce. Po storjenem zločinu se je sam prijavil orožnikom.

Skrb za varstvo otrok

Ljubljana, 2. novembra.

V dneh od prvega do sedmega oktobra je bil v Belgradu drugi balkanski kongres za varstvo otrok. Spet so se zbrali delegatje posameznih držav, ki so, gnani po isti skrb, vestno pretresali dober teden dni vsa vprašanja, ki jih kot pereča razgalja ta sodobni problem. Pri tem so prišli vsi do skupnega opazovanja in sklepa, da so prav za prav še najbolj zanemarjeni in samim sebi prepusteni otroci po vseh. Zato so podrobno proučili razmere in pogoje, ki bi utegnili staro stanje učinkovito izboljšati.

Pogoji za izboljšanje razmer

Če hočemo pomagati vašemu otroku in izboljšati njegovo življenje, potem moramo dvigniti nivo splošnega zdravstvenega stanja na vasi. Izobraziti moramo v tem pogledu široke plasti naroda, dvigniti moramo kulturno, zdravstveno in gospodarsko gladino naših vasi. Povsod moramo najprej pregledati obstoječe življenjske pogoje, to pa bomo izdali dosegli le tedaj, če bomo ustanovili zadostno število poizkusnih središč, kakor obstajajo že več let po drugih državah. Največjo skrb moramo posvetiti družini. Vzgojiti bo treba zlasti žene, ki jih je treba primerno počititi v duhu sodobnih koristnih ugotovitev. Treba bo urediti to vprašanje na ta način, da bodo merodajni faktorji organizirali po domovih redne obiske zaščitnih sester ter ustanovili posvetovalnice za matere, dojenčke in malo deca. Velika skrb bo morala veljati propagandni. Treba bo poskrbeti za polujoče tečaje, za razstave o otroški higieni ter za posebne gospodinske tečaje. Prav pa bo, če bo k temu prizadevanju za zdravstveni dvig družine pritegnjen tudi mož-oče. Važno je, da se vaščani začno zanimati za to, kako bi bilo možno izboljšati zdravstvene razmere po stanovanjih, saj je zdravo stanovanje prav izrednega pomena za pravilni duševni in telesni razvoj otroka. Kakor se zdi, bi se zdravstvene razmere, ki zadevajo to vprašanje, dale izboljšati brez posebno velikih gnetnih žrtv. Neobhodno potrebno je, da država izda poseben zakon o organizaciji in delovanju celotnega otroškega varstva. Zakon naj nedvomno določi naloge občin pri varstvu otrok in zagotovi potrebna denarna sredstva. Sredstva naj bi dali posebni davki (n. pr. davek na nezoženjene osebe, davek na družine brez otrok, davek na dediščino, luksuzni davek, davek na alkohol itd.). Vsa vsota, ki bi jo dajali ti davki, naj bi se stekala v posebnem »fodu za varstvo otrok«. Ta fond naj bi bil seveda upravljan avtonomno. Pri skrbni in delu za varstvo otrok morajo sodelovati vsi čimteljci, državne oblasti, okrajne in samoupravne ednice, cerkvene kakor tudi privatne organizacije. Za vso državo mora biti ustanovljena osrednja organizacija za varstvo otrok; ta organizacija mora ustanavljati okrajne in krajevne odbore, ki bodo spet poskrbeli, da bodo pri delu za varstvo otrok sodelovali vsi okrajni in krajevni čimteljci v soglasju s potrebami otrok in željami vseh odgovornih faktorjev, ki skrbijo za varstvo otrok.

Poziv

k vložitvi davčnih napovedi za odmero zgradarine za davčno leto 1939.

Za vsako poslopje, ki je po predpisih zakona o neposrednih davkih zavezano zgradarini, se mora v smislu razpisa ministrstva financ od. por. od 12. X. 1938, št. 70648-III, vložiti davčna napoved v času od 1. do 30. novembra 1938. Napoved se mora vložiti posebej za vsak objekt, ki je v katastru vpisan zasebno, četudi bi imel dve hišni številki. Za več objektov se more vložiti samo ena napoved le v primeru, če nosijo vsi ti objekti samo eno hišno številko ter so vpisani v en sam katastrski list. Napoved se mora vložiti tudi za ona poslopja, ki uživajočasno davčno olajšavo. Davčno napoved izpolnjuje in vlagajo: 1) rešeni posestnik (če je poslopje v posesti več oseb, vložijo napoved vse skupaj); 2) za zadrugo starešina; 3) za pravne osebe njihov predstavitelj ali zastopnik, za mladoletne njihovi roditelji ali varuhi, in 4) za mase njihovi zastopniki. Napoved more vložiti tudi pooblaščenec, ki pa mora v tem primeru napovedi priložiti pooblastilo. Napoved se mora izpolniti v vseh stolpcih obrazca po vrstnem redu. Vsakega najemnika je treba vpisati pod posebno zaporedno številko. Letni kosmati dohodek (najemnina) se mora vpisati v višini, ki je pogojena v času le-tega poziva. Pod letnim kosmatim dohodkom (najemnino) se razume vsaka odškodnina najemnika hišnemu lastniku za uporabljanje poslopja. Kot odškodnina za uporabo poslopja se smatrajo: 1) najemnina v gotovini; 2) vrednost dajatev, ugodnosti in obvez, ki jih najemnik daje, vrši ali dolguje lastniku poslopja kot odškodnino za uporabo; 3) dajatev v naravi (hrana, vzdrževanje in pod.); 4) vsote, ki jih je najemnik potrošil ali plačal vnaprej za preprava ali popravila poslopja (stanovanja), če za to plača sorazmerno nižjo najemnino; 5) namesto posestnika plačani davki, zavarovalne premije, amortizacije dvigala in pod. Vrednosti obvez iz točk 2) in 3) se morajo spremeniti v denarno vrednost in v napoved vpisati višina le-teh. Lastniki, ki poslopije ali njegov del uporabljajo sami, oziroma ga prepustijo v uporabo drugim brezplačno, morajo kot kosmato najemnino napovedati oni znesek, ki bi ga mogli dobiti za to poslopje, če bi ga dali v najem. Na enak način se mora napovedati kosmato najemnina za ona poslopja, oziroma njihove dele, ki v času objave poziva niso dane v najem, temveč so ostale neuporabljene. Pri poslopijih, ki so dana v najem (zakup) skupaj z vrtom ali zemljiščem iznad 500 kv. m., se mora posebej napovedati najemnina, ki se plača za poslopje, ter posebej ona za vrt ali zemljišče. Prav tako naj se posebej napove najemnina za pohištvo, orodje, pravice, vezane s poslopijem itd. Če odškodnina za vrt in zemljišče iznad 500 kv. m., za pohištvo, orodje itd., ni posebej pogojena, je treba v stolpec za opombo napisati, v kakšnem sorazmerju je najemnina za poslopje napram oni za vrt, zemljišče, pohištvo itd. ter kolikšna je površina vrta in zemljišča. Pripominja se, da se smatrajo hodniki, prehodi in vhodi v hiše ter njihovi posamezni oddelki kot postranski prostori in da se mora vsako posebno dajanje v najem prostorov v hodnikih, vhodih in prehodih prav tako napovedati. Pri poslopijih, ki se dajejo v najem (zakup) samo za čas sezone, se mora napovedati kot letna kosmato najemnina vsota one najemnine, ki je plačana za čas sezone. V opombi davčne napovedi je treba vpisati, če in kje ima davčni zavezanec še kako poslopje. Stolpe, ki se vanje vpisuje število oddelkov, kakor tudi one, ki je vanje vnešena letna najemnina, je treba na koncu posamično sešteti. Izpolnjeno napoved podpisujejo najemniki (stanovalci, zakupniki) v odredenem stolpcu po vrsti, kakor so vpisani v najem dani prostori. Najemnik ne sme napovedi podpisati, preden ni vanjo vpisan znesek najemnine, ki jo plača za poslopje (stanovanje ali prostor). Kdor davčne napovedi ne vloži v roku,

Vaške ustanove za zaščito otrok

Na kraju samem, po vaseh, bo treba ustanoviti posebne instance, ki se bodo brigale za dvig zdravstvenih in kulturnih razmer na vasi. Treba bo vzpostaviti več ustanov. Najvažnejša med njimi je prav gotovo medicinsko-socialna ustanova. Znano je, da je umrljivost otrok na vasi posebno visoka, znani pa so nam tudi vzroki te umrljivosti. Omenili bi lahko, da preprosti ljudje ne poznajo skoraj niti najosnovnejših pravil otroške higijene, pa tudi higijene v družini ne poznajo. V vasi ni zdravniške pomoči in ne javnih higienskih naprav. Gospodarske razmere so večinoma slabe. Treba bo zgraditi zdravstvene domove in postaje. Na 5000 prebivalcev naj bi redno prišla ena taka postaja. Ustanove naj bodo polivalentne (nudijo naj zaščito za vse zdravstvene potrebe). Na vsaki postaji naj bo zaščitna sestra, pomagajo pa naj v njih tudi zdravniki, ki v kraju že delujejo. Za svoje delo v ustanovi naj zdravniki tudi dobe oceno. Ustanove naj bodo podrejene krajevnim odborom. Prebivalstvo in občinska uprava pa naj bi prevzela delno kritic pri vzdrževanju teh ustanov. Pravilo naj bi bilo, da naj se porod opravi doma, zato naj bi vsaka občina z 2000 prebivalci imela po eno babico. Patološki porodi naj bi bili opravljeni v dobro urejenih porodnišnicah; za take primere mora biti seveda poskrbljeno, da bo prevoz porodnice v porodnišnico čim hitrejši. Posebna skrb velja tudi preprečevanju socialnih in nalezljivih bolezni. Na vasi bo treba proti tuberkulozi izvesti vakcinacijo z B.C.Z. Kontrolo obolenih naj bi izvajali zdravniki in zaščitne sestre. Prav bi bilo, da bi se uvedlo brezplačno zdravljenje spolnih bolezni. Pred vstopom v zakon naj bi se oba bodoča zakonca dala preiskati, da bi pri tem dobila zdravniško spravevalo o popolnem zdravju. To spravevalo naj bi bilo seveda brezplačno. Zakonske odredbe, ki zadevajo zdravljenje bolnih otrok, naj bi se izpolnile. Pri vseh splošnih bolnišnicah naj bi bili ustanovljeni tudi posebni otroški oddelki. Otroke bi bilo treba uvajati v obvezno šolanje s poselom igrišč, odnosno otroških zavetišč. Država, občina in privatne organizacije naj energično poskrbe, da bodo otroci lahko nemoteno obiskovali šolo. Ustanoviti bo treba posebne šolske kuhinje, domove za otroke, ki stanujejo daleč od šole, šolskim otrokom pa naj merodajni faktorji delijo tudi obleko, učila in drugo potrebno. V prostem času naj se otroci mude na igriščih, treba je organizirati šolske kolonije, čitalnice, otroške delavnice in podobno. Treba bo osnovati čim več zavetišč, da bodo otroci brez staršev, zapušteni in nezakonski otroci dobili čim boljše socialne in gmetne pogoje za življenje. Zavetišča naj bi poleg drugega skrbela tudi za to, da bi poiskala nezakonske očete ter jih prisilila na plačevanje alimentov. Nad vse važno pa je končno socialno podpiranje družine; s tem je otrokom v mnogočem pomagano. Sirote naj žive v tujih družinah (bolje kot če bi živele v zavetiščih!). Njihovo življenje pa naj nadzira vodstvo otroških kolonij. Zanje je treba poiskati možnost za življenje in delo na vasi.

odrejenem s tem pozivom, plača kot kazni 3%, a kdor je ne vloži na pismeni poziv v nadaljnjem roku osmih dni, 10% od odmerjenega osnovnega davka. Davčnega zavezanca, ki bi, v namenu izogniti se plačanju davka, vpisal v davčno napoved neresnične izjave, napovedal manjšo najemnino (zakupnino), oziroma zatajil davčni objekt, zadevno kazensko posledico člena 142 zakona o neposrednih davkih zaradi zatajbe. Če najemnik (zakupnik, stanovalec) podpisuje in potrdi neresnične izjave, je kazniv po čl. 138 zakona o neposrednih davkih z 50 do 500 din. Če je davčni zavezanec nepismen ali ne zna napovedi izpolniti, jo lahko da na zapisnik pri pristojni občini ali podpisani davčni upravi. Vložilec napovedi davčna uprava na zahtevo mora izdati potrdilo o prejemu. — Davčna uprava.

Iz športne krošnje

Nedeljsko liganško tekmo v Belgradu med Jugoslavijo in Gradjskim iz Skoplja bo sodil Ljubljancan Anton Camernik, njegov namestnik pa je tudi Ljubljancan Macorati. Določitev Camernika za prihodnjo nedeljo najtočnejše dokazuje, da je Camernik sodil v nedeljo v Zagrebu brezhibno in je bila pripomba o njegovem slabem sejoju v »Jutarnjem listu« izvirja iz trte in je treba iskati razlogov za to kritiko povsem nekeje druge.

Liganške tekme, določene za 20. november, so predstavljene na 13. november. Tedaj bo v Ljubljani tudi tekma med našo Ljubljano in zemensko Šparto.

Finska uradno vabi na XII. olimpijske igre. Organizacijski odbor za XII. olimpijske igre v letu 1940 v Helsinkih je 19. oktobra uradno povabil k prazniku mladine vse narode sveta. Vabilo ima točno besedilo, ki je običajno in ga je podpisal predsednik organizacijskega odbora g. Rangell. Na to vabilo bodo olimpijski odbori posameznih držav odgovorili, ali se udeležijo te igre ali ne. — Poleg tega je še finsko zunanje ministrstvo obvestilo vlade posameznih držav, da je bilo vabilo odposlano pristojnim olimpijskim odborom. Finsko zunanje ministrstvo se dostavlja v vabilu vladam, da se bo čutilo počašeno, če se bodo države vabilu odzvale. Uradno vabilo pa je bilo poslano vsem — po številu 60 — državam, kjer imajo svoje olimpijske odbore.

Se vedno novi rekordi. Pri nedeljskih plavalnih tekmah Wasserfreunde Hannover, ki proslavljajo svojo 40 letnico — klub, ki je gostoval tudi že v Ljubljani — je nemški plavec Joahim Balke postavil nov evropski rekord v plavanju na 200 m prsno. Progo je preplaval v času 2:37,8 in tako izboljšal svoj lastni rekord za 2/10 sekunde. Tudi nekateri drugi doseženi uspehi so vredni omenbe. Tako je na 100 m prosto zmagal Hoving (Holandska) 59,8, 100 m prsno ženske Inge Sörensen (Danska) 1:25,4; 400 m prosto ženske Rangliha Hueger (Danska) 5:17; 100 m hrbtno ženske Brunström (Danska) 1:19,1.

Japonsko lahko-atletsko prvenstvo v Tokiu je prineslo sledeče rezultate: tek na 100 m Yoskioka 10,4, 200 m Taniguti 21,5, 400 m Sato 50,8, 800 m Omori 1:57,7, 1500 m Miyagi 4:10,4, 5000 m Murakoso 15:12,2, 1000 m Murakoso 31:38,4, maratonski tek Kabasawa 2:45:29, 110 m preko zaprek Murakami 15,3, 400 m preko zaprek Oda 57,7; skok v višino 1,95 m, daljavo Harado 7,48 m, skok ob palici Oye 4,20 m, triskok Kin 15,45 m; met krogla Aoki 12,64 m, met diska Miyagi 40,37 m, met kopja Asakura 57,06 m, met kladiva Sirafsi 46,02 m; Stafeta 4 × 100 m Otuka 42,5, Stafeta 4 × 400 m 3:29,2. — Po teh rezultatih vidimo, da bi se naši lahkoatletci v marsikaterih disciplinah zelo dobro placirali. Japonci so boljši le v skokih in tekih na kratke in dolge proge.

Zahtevajte povsod naš list!

Vremensko poročilo

»Slovenskega doma«

Kraj	Barometer sko stanje	Temperatura v C°			Relativna vlažnost v %	Oblačnost (v %)	Veter (smer, jakost)	Padavine	
		naj- višja	naj- nižja	redna				mm	vrsta
Ljubljana	763,6	8,0	3,0	93	mg.	10	W ₁	—	—
Maribor	762,2	11,2	0,0	80	10	SW ₁	—	—	—
Zagreb	760,1	13,0	4,0	90	4	0	—	—	—
Belgrad	759,9	11,0	7,0	93	10	W ₂	—	—	—
Sarajevo	760,1	10,0	5,0	90	8	0	—	—	—
Vis	758,6	14,0	8,0	90	10	NW ₂	2,0	dež	—
Split	757,6	17,0	10,0	90	4	NE ₂	—	—	—
Kumobor	756,9	16,0	10,0	90	10	NE ₂	5,0	dež	—
Rab	759,2	14,0	9,0	60	0	0	—	—	—
Dubrovnik	756,2	17,0	9,0	80	5	NW ₂	—	—	—

Vremenska napoved: Zjutraj megleno, čez dan večinoma jasno vreme.

Splošne pripombe o poteku vremena v Ljubljani od večerj do danes: Iz noči do 10 je bila gošta in nizka, do 11,30 srednja, nato pa do 13,30 redka in visoka megla. Ko se je ob 13,30 megla dvignila, je bilo nebo prepuščeno s srednje visokimi oblaki. Večinoma oblačno je ostalo do 17,15, nakar se je naglo zjasnilo in je tako ostalo v noč.

Koledar

Danes, četrtek, 3. novembra: Hubert.
Petek, 4. novembra: Karel Bor.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: dr. Piccoli, Tyrševa c. 6; mr. Hočevar, Celovška c. 62; mr. Garbus, Moste-Zaloška cesta.

Kulturna stopnja narodov se sodi po pokopališčih, tako je naslov predavanja, katerega bo imel g. magr. Viktor Steska v petek, 4. oktobra ob 8 v beli dvorani Uniona. V teh dneh radi obiskujemo grobove svojih rajnkih in v tem se ravno blesti ljubezen, ki nas veže s predniki še po emrti. Kdor je kdaj potoval po svetu, je lahko videl zlasti v Italiji krasne nagrobne spomenike, tako v Milanu, kaor tudi v Genovi, v Firenzi in Rimu. Tudi pri nas se je kultura spomenikov znatno dvignila. Brez dvoma bo to predavanje zaimalo slehernega Ljubljancina.

Češki tečaj za širšo javnost. Tudi letos bo priredila Jugoslovansko-češkoslovaška liga brezplačen pouk češkega jezika za širšo javnost. Vpisovanje bo v četrtek, dne 3. novembra, v prilicni učilnici entajkobske šole od 18,30 do 19.

Predstojništva uradov, zavodov in večjih podjetij je vsesvetvska akcija Vrhovnega socialnega sveta mesta Ljubljane pred Vsemi svetli naprosila, naj bi akcijo priporočila uslužbenstvu in zbrala darovane odškodnine ter jih do 5. t. m. poslala akcijkemu odboru v Mahorvo hišo, prtiličje desno na Krekovem trgu 10. Takih vabil je bilo razposlanih nad 150 uradom, zavodom in podjetjem ter se jih je doslej odzvalo samo 17. Akcijski odbor vprav vlnudna prosi vsa podjetništva za vplivno pomoč, da bo mogoče tudi o našem javnem uslužbenstvu poročati s tako veliko pohvalo, kakršno zasluži ostalo prebivalstvo našega kmeta, ki je v resnici za revesje spet pokazalo svoje zlato srce in odprlo radodarno roko.

»Sedežna družina« v Ljubljani vabi svoje člane na letošnji občni zbor, ki bo v soboto, 5. novembra 1938 ob 8 v dvorani Rokodelskega doma, Komenskega ulica 12-L. Poleg običajnega dnevnega reda se bo poročalo o našem narodnem in mednarodnem stanju. — Odbor.

Tramvajski promet k Sv. Križu se bo vršil ob delavnikih tako, da bo vozil od 6 do 7,45 vsakih 6 minut, od 7,45 do 12,30 vsakih 24 minut, od 12,30 do 19 vsakih 6 minut, od 19 do 21 vsakih 24 minut. Ob nedeljah od 6 do 12,30 vsakih 12 minut, od 12,30 do 19 vsakih 6 minut, od 19 do 22 pa vsakih 12 minut. K Sv. Križu vozi proga št. 2, t. j. iz Most, skozi mesto mimo kolodvora do Sv. Križa in obratno.

Naše čitatelje opozarjamo, da je izdala Glasbena Matica ljubljanska za svoj ponedeljski koncert koncertno programno knjižico, v kateri je priobčena avtorjeva analiza simfonične kantate Zedinjenje za soli, zbor in orkester, ki se bo ni tem koncertu izvajala. V interesu vsakega posetnika slavnostnega koncerta je, da si že preje prebere analizo, ki je nekaj uvod ali razlaga k delu. To je potrebno za boljše in lažje razumevanje cele izvedbe. Sporedova knjižica se dobi knjižarni Glasbene Matice, kjer so na razpolag tudi vstopnice.

Mestno poglavarstvo ljubljansko je prevzel slavnostni koncert Glasbene Matice ljubljanske, ki bo v ponedeljek, dne 7. t. m. ob 20 v veliki Unionski dvorani v proslavo 20 letnice našeg osvobojenja v ofiicelni program prireditve mestn občine ob priliki te proslave.

Izredna glavna skupščina JUU. Jugoslovanski učiteljski združenje, sekcija za dravsko banovinj v Ljubljani, sporoča po obvestilu od centralne JUU v Belgradu, da od danes ministrstvo prosvete i izdalo dovoljenja za dopuste delegatom za izredn glavno skupščino Jugoslovanskega učiteljskeg združenja, ki je bila sklicana za 6. november t. v Zagreb. Ker sprito kratkega roka odslej ni ve mogoče izvršiti tehničnih priprav za skupščino, i glavna uprava JUU skupščino odložila. O nadalj njih ukrepih bo sklepal upravni odbor JUU, ki b zaradi tega pozvan na sejo.

Ljubljansko gledališče

Drama. — Začetek ob 20.

Četrtek, 3. novembra: Izsiljena ženitev, Ljub. zen zadržnik. Red A.

Petek, 4. novembra, ob 15: Car Fjodor. Dijaski predstava po globoko znanih cenah Izven.

Sobota, 5. novembra: Zene na Niskavooriju Izven. Znižane cene.

Opera. — Začetek ob 20.

Četrtek, 3. novembra: Boris Godunov. Re. Četrtek.

Petek, 4. novembra: »Poljub«. Red B.

Sobota, 5. novembra: »Traviata«. Gostuje Zla ta Gungjenac-Gavella. Izven.

Nedelja, 6. novembra, ob 15: »Mala Flora mye«. Izven. Globoko znizane cene. — Ob 20 »Grofica Marica«. Izven. Globoko znizane cene.

Abonenti reda Sreda bodo imeli drevi pred etavo Finžgarjeve tridejanske ljudske igre »Ve riga« v običajni zasedbi. Igra ima za snov sp dveh sosedov, gorenjskih kmetov za ponevedom: prisvojeeno verigo.

Molierovi enodejanski »Izsiljena ženitev« in »Ljubezen-zdravnik«, eta dve zabavnii in duhoviti sličici iz preizodne dobe, ki kažeta vse vrline francoskega klasika. Zasedba vlog je premierska Predstava v četrtek bo za red A.

Kako postaneš nepriljubljen

Postati nepriljubljen, tudi to je umetnost, za onega seveda, ki ima to prirojeno lastnost, da ga imajo povsod radi. Za onega pa, ki postane nepriljubljen kamor pride in mu je to že prirojeno, pa to ni umetnost, ampak nadloga. Včasih pa tudi prav pride, ako si nepriljubljen. Pri nas nimamo časa baviti se s takimi vprašanji, pa tudi premalo originalni smo. Za take stvari imajo monopol Amerikanci.

Nedavno sta univerza v Chicagu in ameriško pedagoško društvo priredila veliko anketo, da bi se moglo ugotoviti kolikor mogoče točno, kateri socialni problem je v očeh Amerikancev najvažnejši, ki ga je treba rešiti. Razpis je stal precej denarja in je pokazal, da Amerikance najbolj skrbi to, kako bi eden drugemu bolj ugajali, odnosno, kako bi postali drug drugemu bolj priljubljeni. Tako je izdal sociolog M. Dale Carnegie knjigo: »Kako si pridobimo prijatelje?«.

Kot odgovor na to knjigo pa je napisal ameriški humorist Irving D. Tressler drugo knjigo: »Kako izgubimo prijatelje in si pridobimo neprijatelje?«. In ta knjiga, »posvečena človeku, ki ne čuti potrebe, da bi jo bral: »Adolfu Hitlerju«, je dosegla isti uspeh, kakor pa prva.

Ta metoda pravi, da je najbolj gotovo sredstvo, da postaneš nepriljubljen to, da med »week-endom« prošis, naj skrbijo za psa. Dalje se je treba obregniti ob človeški občutek važnosti, ki ga ima vsakdo. Tako n. pr. ti kdo zaupa, da je na počitnicah odkril poseben kraj, daleč od vsega, poceni in za katerega se nihče ne ve. Ti pa mu odgovoriš z zaviranim nosom: »Da... vem... lani sem bil tam... Ali ni čudovito?«.

Kar se tiče poglavlja boleznij, ki obsega celo vrsto dolgočasnežev, je priporočljivo, da človek pritrdi vsemu. Pritrditi je treba, da je ta in ta imel toliko boleznij, potem pa dodaš še eno, za katero ta dolgočasnež ni vedel. Tistim pa, ki te nadlegujejo s svojimi boleznimi, jim pripoveduj o svojih. Dolgočasneže je treba dolgočasiti. Pripoveduj jim, kako je malo manjkalo, da nisi l. 1927 umrl za gripo, ali pa najnovejše: sinoči sem bil v bioskopu in ko sem se davi prebudil, sem občutil rahlo mrzlico. Mislil sem, da je to zaradi želodca, in sem šel kljub temu v urad. Toda počutil sem se vedno slabši. Šel sem domov in na nasvet svoje žene sem se vlegel. Ob osmih zvečer je žena poklicala zdravnika, ki je takoj prišel. Ko me je pregledal, mi je rekel, da... itd.

Da v pogovoru postaneš nadležen, je priporočljivo sledeče: Poglejmo... čakajte, da se spomnim... bilo je v tork... ahl ne, v sredo. Toda, ali ni bilo v tork? Ne... v sredo, dobro vem, sedaj se dobro spominjam, da sem rekel svojemu bratu, naj ne hodi ven. Dobro... Končno... sem šel sem ven... ahl ne, ne vem, ali sem bil sam... Ne verjamem... Ali sem bil sam, ali ne? Čakajte... bom videl... ako je bilo v sredo... tedaj sem moral biti sam, ker v sredo je morala sestra ostati doma... itd.

Drug način je sledeče: Ko povabiš prijatelje, pregleduj časopis za časopisom, preberi vse podlistke in feljtone, učeno razpravljaj o vprašanih elektrike in plinov, kar je znano najmanj že deset let in nobenega ne vprašaj, ali te hoče poslušati. Ko pa skozi okno pokuša sonca svit, tedaj šele prenehaš z morijo.

Programi Radio Ljubljana

Cetrtek, 3. novembra: 12 Polke, valčki in korčnice (plošče) — 12.45 Poročila — 13. Napovedi — 13.20 Veselje popevke (plošče) — 14. Napovedi — 18. Za boljšo voljo. Igra Radijski orkester — 18.40 Slovenska za Slovence (g. dr. Rudolf Kolarčič) — 19. Napovedi, poročila — 19.30 Nac. ura — 19.50 10 minut zabave — 20. Koncert na klavirski harmoniki (g. Willy Znidaršič) — 20.45 Pester koncert Radijskega orkestra — 22. Napovedi, poročila — 22.15 Prenos lahke glasbe iz kavarne Nebotičnik.

Drugi programi

Cetrtek, 3. novembra: Belgrad: 20.00 Tamburašice, 20.30 Jugosl. pesmi, 21. Sramel kvartet, 21.30 Komorni koncert, 22.15 Kavarniška godba. — Zagreb: 20. Belgrad, 22.30 Plesna glasba. — Solija: 20. Beethovenova sonata, 22. Plesna glasba. — Varšava: 19. Lahka in plesna glasba, 23. Koncert poljskih skladateljev. — Budimpešta: 19.25 Ork. koncert, 21.05 Cigarski orkester, 22. Operni orkester, 23.10 Plošče. — Trst-Milan: 21. Igra, 21.40 Kvartet, 22.30 Plesna glasba. — Rim-Bari: 21. Izbrana glasba, 22.10 Spevoigra »Gospodična Molara«. — Dunaj: 20.10 Pester program, 22.30 Pflügerjeva sonata, 23. Narodna in zabavna glasba. — Berlin: 20.10 Plesni večer. — Königsberg: 20.30 Simfonični koncert. — Bratislava: 21.05 Brucknerjeva II. simfonija. — Lipsko: 20.10 Volkske pesmi. — Köln: 20.10 Lovski večer. — Frankfurt-Stuttgart: 20.10 Orkester in solisti — 22.30 Narodna in zabavna glasba, 24. Opera »Divji lovec«. — Monakovo: 20.10 Opereta. — Bernolmünster: 19.45 Prenos iz Badna, 21. Mozartov ciklus. — Strasbourg: 21.10 Francoske narodne, 21.45 Komična opera.

Hervey Allen:

Antonio Adverso, cesarjev pustolovec

Med tem je blodil duh brata Françoisa daleč okoli in se vrnil — očelovsko nežno, kot bi obiskoval ljubljeno hčerko in njene male — k ljudem in gozdni naravi svoje ljubljene prve fare. Nekaj časa se je kar zdelo, kakor da bi prišel tam do miru, pastir med podelčani. Spremenil je svoj jezik, božajoče narečje se je zljilo iz njegovih ust. Dvogovori so se razvijali, polni preprostih stvari, pametni in vsiljivi, napol šaljivi in božajoči. Nato so pršle še neštevne male, pa vendar tako pomembne kretnje njegovega bitja, komaj da so se dale razvozlati, kretnje, ki so se kazale pri spreminjanju njegovega glasu in na ličnih potezah njegovega obraza. In vse to dolge ure trajajoče nepretrgano, na videz že preveč natančno brbljanje je zvenelo še zmerom tako, kakor da ne bi prihajalo iz njega bolnika, temveč iz globine nekega povsem drugega brezosebnega bitja.

Sam o tem ni nič vedel, pa čeprav je sem pa tja imel nejasno predstavo o prisotnosti Antonia in Juana. Obadva sta se pogostokrat sklonila preko njegove postelje in mu dajala piti, stresala njegove blazine in uravnavala posteljno odelo. Z nedopovedljivo muko sta mu vtilvala nekaj hrane, ki je dolgo ni hotel zaužiti. Dostikrat sta ga morata tudi s silo pridržati v postelji. Enkrat je stisnil Antoniev obraz med žareči dlani in zaklical: »Tebe sem pa že videl! V zgodbi z deklico sem te videl takrat ponoči ob malem okencu v nizki gostilni. Kaj je ne poznáš? Njen mož je mladega jezdeca zabodel v hiši. Kaj še veš, španec, poln zlih moči, ki se je z njo odpeljal naprej tja v noč — ta še vedno pelje, pelje in pelje kar naprej. Pazi, spet prihaja! Lahko mu rečeš, da sem pokopal mladega jezdeca. Tako hrabro je izgledal tudi še v svoji jami. Le njegov konj je stal in čakal nanj, sicer pa ni nihče prišel.«

Nad njimi je dostikrat zazvenelo mehko brčnenje don Ramonove gitare. Od krha sem je neprestano grgarala voda ob krmilu. Sonce je padalo preko neskončno dolgega, že mučno svetlega popoldneva. Njegovi dolgi žarki so pordečili malo sobico. Zdelo se je, da se je vse nizkотно, vse vsakdanje umaknilo iz tega prostora. Skozi drobna, majhna okna je videl Antonio, kako so modre milje drvele proti obzorju, medtem ko je brat François z motnim pogledom strmel v strop.

Bolnika je že nekaj časa zapustil spomin, da se je pogovarjal

Ker so zakoni povsod kamen spodtike, evo par receptov. Najprej za žene, ker dame imajo prednost.

Odpirajte moževno pošto. Kadar hoče čitati, tedaj odprite zatvornice svojih ust. Glejte, da bo južina skušana enkrat premalo, drugič preveč. Ako ima kako jed posebno rad, tedaj mu jo skuhaite vsak dan. Kadar koli pripoveduje kako stvar, tedaj ga prekinjajte: »Drago, ti si to pomešal. Glej... tako je to bilo...« Pustite, naj sam pomete svojo delovno sobo in naj si sam kupuje kravate. Če hočete v spekeriji kupiti kako malenkost, mu telefonirajte v urad. Kadar hoče zaspati, pustite goriti luč: saj vi vendar lahko čitate.

Možem se pa priporočiti sledeče: Pri zajtrku se skrijte za časopis in godrnjajte. Umišite se šele nazadnje. Zabavljajte čez vse, kar je na mizi. K južini pridite vedno prepozno in zopet zabavljajte, če ni pripravljeno. Ženi pripovedujte o vseh možgih dobrotah, ki ste jih deležni drugod. Ženi

Lepota in šolske postave v navzkrižju

Lepota je sicer cenjena in zaželena lastnost, vendar pa pride včasih narobe in to pri ljudeh, ko si človek ne bi mislil. To se je zgodilo »miss Evropi 1938«, vendar brez »težkih« posledic. Za marsikatero »miss« je imela ravno lepota zle posledice — popoln moralen in gnoten propad.

Za »miss Evropo 1938« je bila izvoljena lepa Sirkka Salonen. Ker pa je imel ravnatelj šole, kamor je »miss« hodila, precej puritanske nazore, jo je — čim je bila izvoljena — izključil iz šole. Šele, ko ji je minister za vzgojo »milostno« odpustil, je zopet emela v šolo nazaj. Izključitev je izzvala med zastopnicami njenega spola veliko razburjenje in s tako odločno brez »pravne« podlage niso bile zadovoljne. Zato so priredile v Helsinkih burno demonstracijo, kjer so nosile tablo z napisom: »Pomislite Sirkko, naj gre zopet v šolo!« In — človek bi rekel et iterum femina — Sirkka je šla v šolo.

Sirkka je torej zopet postala pridna in redna učenka. Niti ponudbe gledališč niti kino podjetja je niso mogla obrniti od njene poti. V mestni okolici stanuje pri svojih starših v majhni leseni vili.

vedno pripoveduje, koliko ste stari in kadar ona kaj pripoveduje, jo prekinjajte: »Toda ne... ti nisi razumela... to ni tako, končno pa pusti vse to pri miru. Brigaj se raje za gospodinjstvo!«. Ne pozabi tudi neprestano ponavljati: »Jaz delam od jutra do noči, ti pa ne vem, kaj delaš... in sam vendar ne morem najti vžgalice.« Pripoveduj te ji vedno o tem, kako navado je imela vaša mati in kako odlično je imela vse urejeno. Končno ji ne pozabite omeniti, kako okusno se znajo njene prijateljice obleči.

Ta »brevir« nepriljubljenosti, ki ga Amerikanci požirajo potem, ko so že požrli knjigo Carnegiea — vsebuje sicer precej humorja, toda v celoti smatrajo, da je to delo mnogo bolj uvaževanja vredno, kakor pa delo drugega. Kajti knjiga ni bila napisana zato, da bi človek postal nepriljubljen, ampak zato, da bi se Amerikanci ubranili ljudem, ki so že po naravi nepriljubljeni.

Tudi pri nas bi bilo dobro, ako bi si nekateri vzeli vse to k srcu ter ljudem prizanašali, namesto da bi jih s svojo prevenco in ne ravno duhovito zgovornostjo gnjavijo in morijo.

Ko se je vrnila iz Kopenhagena, je sprejela trideset novinarjev in je živela v oblakih. Ko pa je bila teden dni nato izključena iz šole, je tri dni kar naprej jokala. Sedaj se pa najlepša evropska ženska že zopet smeje. Kmalu bo položila zadnje izpite in ko bo prišel čas, bo šla učiti mladino v kako severno vasio.

Kakor pa ima vsak človek svoje veselje, tako ga ima tudi ta dekle. Vsa navdušena goji — bobre. S tem se bavi že od svojega dvanajstega leta in se ji posel dobro obnaša. Svoje »pridelke« lahko proda krznarjem. Letos pa pravi, da ne bo ničesar prodala, ampak si bo sama naredila zimski plašč. Bogate finske dame so ji ponujale razno nakitje in gledališče v Helsinkih ji je ponudilo mesto. Toda ona je vse to odklonila in je vzela samo cipkasto jopico, ki jo ji jo dale finske kmetice...

Kljub vsem neprijetnostim pa ji ni žal, da se je udeležila — na vztrajno zahtevo svojih tovarišic — natečaja »miss Finske«. Vendar ji ni prav, da kažejo za njo kot najlepšo evropsko žensko. Vsak dan prihaja v šolo oblečena v obleko, v kateri izgleda za deset let starejša. Toda vse to ji

nič ne pomaga. Kajti ob vsakem vremenu jo pričakuje pred šolskimi vrati ob 9 zjutraj nekaj potrpežljivih mladih ljudi, ki se ne morejo nagledati najlepše finske ženske. Najbrže imajo prevelike nade, prihajajo pa le.

Sirkka ima dnevno samo tri predavanja. Vendar med prostim časom ne lenari in sanjari. Pogodbe, bobri in podobne zadeve. Nič takega. Miss Evropa, ki se razvija v izvrstno sportnico, sanja o drugih stvarih, o lavorikah Sonje Hennie, Laneko leto je dolge ure vadila na nekem jezeru, letos pa se vneto pripravlja na izbirno tekmovanje v smučanju za olimpiado.

Dvakrat si je že osvojila naslov smuške prvakinja. Toda kljub temu ima opravka z resnimi konkurentkinjami. Dobrega pol tucata smučark so ji trenutno brez dvoma kos. Ima pa eno upanje: Finska organizira za l. 1940 olimpiado. Morda bo dobila »popust«. Ona trdno upa.

Izmazati se je hotel

Na lahek in kratek način se je hotel odkriti svojih grehov policijski častnik v New Yorku Cuthbert Behan. Star je 44 let in je bil zaradi kršenja pravil ter discipline že neštokrat opominjan. V bližnji bodočnosti bi moral dati račun za te svoje nerodnosti, kar pa mu ni prav nič dišalo in je premišljeval, kako bi si iz te zadrege pomagal. No, pa je hitro našel radikalno rešitev. Ukradel je 7.200 policijskih kazenskih razpredelnic, med katerimi je bila tudi njegova. Ker pa je vedel, kaj je notri napisano, je vse uničil. Prišli pa so mu na sled in ga zaprli. Pravijo, da si še noben newyorški policijski oficir ni pomagal na tako nemoški in nečastni način. Sedaj pa čaka sodbe in poslednje reči bodo hujše od prvih.

Odgovor. Učitelj v šoli sviri otroke, naj ne poljubljajo živali. Na koncu vpraša, če mu kdo lahko navede primer, kakšne so posledice poljubovanja živali. Pepček dvigne roko, na migljaj vstane in pove: »Moja teta je vedno poljubljala svojega psička-pestovančka.« — In kaj se je zgodilo z njo? vpraša učitelj. Pepček odvrne: »Z njo se ni zgodilo nič, ampak psiček je poginil.«

REKTOR UNIVERZE KRALJA ALEKSANDRA I. IN DEKAN TEHNIŠKE FAKULTETE

SPOROČATA ŽALOSTNO VEST, DA JE DNE 2. NOVEMBRA 1938 UMRL GOSPOD

INŽ. CIRIL ŽNIDARŠIČ REDNI UNIVERZITETNI PROFESOR

POGREB BO V PETEK, DNE 4. NOVEMBRA 1938, OB POL TREH POPOLDNE
IZPRED MRTVAŠNICE SPLOŠNE BOLNIŠNICE NA POKOPALIŠČE PRI SV. KRIZU

VELEZASLUŽNEMU ČLANU PROFESORSKEGA KOLEGIJA OHRANI UNIVERZA
TRAJEN IN ČASTEN SPOMIN

V LJUBLJANI, 2. NOVEMBRA 1938

115 z neko nevidno postavo, ki jo je videl, kako stoji v kajuti. Tako močna je bila njegova domišljija, da sta se je celo oba strežnika le z mujo obrnila. Nista se že upala več stopiti na mesto, kjer je zadnji trakec sončne svetlobe postajal čedalje ožji. Zdelo se je, da je nevidni prinašal trpečemu neizmerno tolažbo, da se je v njegovo obličje zarezala nova poteza, kakor da bi šlo končno vendar nekoliko na boljše z njim. Njegovega šepetanja ni več spremljalo vzdihovanje. Zvenelo je bolj spokojno. Ko mu je Antonio ponudil vodo, jo je privrkal spil z resnično slastjo.

»Korjaž!« je šepetal. »korjaž! Glej, pijem iz keliha, sedaj sem zadosti močan! Izpil ga bom do dna.« Omahnil je nazaj na blazine in ni nič več resnega govoril. Nastopil je konec. Sedaj bo trajalo še nekaj ur, je rekel Juan, potem boste videli, če je ostal pri življenju ali umrl.

Okrug polnoči je nezavestni, le še skelet — ogrodje samega sebe, zbral se svoje zadnje moči. Vročica se je spet stopnjevala in postala neznosna, a nenadoma je na mah bruhnila mokrota iz izmučenega telesa in odplavila sokove boleznij — bruhanje, v začetku svetlo, potem črno, tokovi motnotemnega urina, nezadržljivo izločanje krvavega blata in vdor lepljive sluze iz nosu.

Oba strežnika, kakorkoli sta se na vse pretege trudila, sta bila pri takem navalu in taki naglici brez moči. Položila sta ga na zunaj že silno zdelanega na skladovnico ruh na tleh in metala od časa do časa premočene odelje čez krov. To ni bila najmanjša strahota te odločilne noči, da je morski volk prijadral bliže in pogoltnil vse, kar je padlo v morje.

V zgodnjih jutranjih urah se je zdelo, da se bo bolnik zgrudil in umrl. Moč in vročina mrzlice sta se umaknili iz njegovega telesa. Z vsi silo sta mu vtila v usta nekaj vina, ga zavila v volnene odelje, kajti nastopila je nevarnost prehlada, ter ga položila spet v posteljo. Vse nista mogla storiti. Njegova koža je bila gladka, rumena in suha, njegove oči zaprte. Antonio in Juan sta bila sama že tako do konca izčrpana, da sta se od trudnosti skoraj opotekala. Vsedla sta se na stol in zaspala. Ko sta se zbudila v soparnem zraku kajute, je bil brat François že spet pri zavesti.

»Vode prosim,« je šepetal. »Le še trenutek bom ostal pri vaju.« Antonio ga je pogledal in bruhnil v jok. To nemočno telo, ki je krijo v sebi dušo brata François, je bilo kakor nekaka pergamentna svetilka, v kateri je brlela majhna lučka, toda sčasoma je postajal plamen močnejši.

Za Antonia in Juana pa ni bila enostavna stvar, oskrbeti se v času boleznij brata François z vsem potrebnim. Brez črnca Ali-Bonga in brez zabojev, ki jih je prispelal Cibo, bi poginila. Ali-Bongo je bil v vseh teh dneh edini, ki se je upal dajati jima skozi vrata kajute vodo in potem še toplo juho, ki ju je bil spadal skupaj kuhar. Iz Cibovih zabojev so prihajale k temu še različne slaščice,

steklenica vina ali vloženo sadje, in vprav ti dodatki so dejansko menihu rešili življenje.

Ob priložnosti se je Antonio pozanimal za zaboj. Založili so jih spodaj pod kajuto v skladišče in tukaj se je Antonio šestokrat dobil z Ali-Bongom, ki je kaj rad jedel vložene kumarice. Tukaj spodaj v zadušnem zraku, ki je smrdel po stari morski vodi, tako rekoč v trebušni preponi ladje, koder so štrlela bruna in pretni trami v obokih, je sedel Antonio ob brleči sveči z mohamedancem in se pogovarjal o neznanih razmerah na »Aristatič«. Po preteku enega tedna sta se sporazumela in darilo — s srebrom okovani samokres, ki ga je dal Cibo — je potrdilo sporazum. Končno je Ali-Bongo našel pravega gospoda, moža, ki je imel toliko pameti, da ni z njim, romarjem iz Mekke, ravnal tako kakor s sužnjem. Skril je samokres med gube svoje ovijave in se z zadovoljnim obrazom vrnil nazaj gor. Edini, ki je opazil izboklino na Ali-Bongovem pasu in si pri tem mislil svoje, je bil Polifem s svojim edinim očesom.

Na palubi ob krnu so bili precej osupnjeni, da ne rečemo srditi, zaradi čisto novega stanja. Ne da se tajiti: niti Antonio, niti Juan nista bila nič kaj pripravljena kar tako umreti za mrzlico, in za nameček pa se je očitno popravil še brat François. Ze so ga vsak dan nosili gor in ga posadili na palubi na stol, obložen z blazinami. Antonio in Juan sta se po mili volji gibala na palubi, da sta ju morala kapitan in podčastnik, ki sta imela še zmerom dosti posla zaradi nevarnosti okuženja, stalno opominjati na to, naj se umakneta iz smeri vetra.

Tudi s kajuto je imel kapitan opravka, kakor da bi tam ležali bolniki na mrzlici. Kakšne namene je imel pri tem, je bilo jasno tako, kakor so zvezde na nebu. Antonio je imel sedaj spet čas, da je prihajal na krov in sam dajal navodila za smer plovbe. Pri tem pa mu je hitro postalo jasno, da se položaj ladje, naveden v Sollerjevi karti, ni strinjal z dejstvi. Po Sollerju se je nahajala »Aristatič« okrog 100 milj pred obalo Siera Leone, na višini Freetowna. Antonio je nekaj časa opazoval mase, da je določil dolžinsko stopnjo in pri tem izračunal dvajset stopinj severne širine in trideset stopinj zahodne dolžine. Pazil je en dan tudi na smer ladje in nepobitno ugotovil, da gre naravnost proti Capverdskim otokom.

Sedaj mu je ležal načrt dona Ramona jasno na dlani. Hotel je zapluti v Praio, dati zasilni znak in izkrcati na videz še za okužbo nevarne sopotnike. Kdo naj bi tukaj veljal za »sumljivega«, o tem Antonio ni dolgo dvomil. Za njegova španska polnomočja bi se Portugalci prokleto malo zmenili. Lep konec vseh njegovih upov, če bi zajadral sedajle v kako umazano ječo, ali pa v kak žalosten samostan v karanteno! Treba je bilo, da takoj na mestu nekaj ukrene.